

הסידות בפרשה

הרב יצחק שפירא

פרשת שמות

עד כמה אכפת לה' מעם ישראל?

הדו שיח שבין ה' למשה רבינו לא עומד במקום, אלא הוא דו שיח מתפתח. בכל שלב ה' מגלה יותר את האכפתיות שלו לעם ישראל, עד הסוף המפתיע

במעמד הסנה משה רבינו עומד ודן עם הקדוש ברוך הוא דיון ארוך, שלוקח שבעה עשר פסוקים בפרשה, וחכמינו אומרים שהוא לוקח שבוע שלם. היה אפשר לחשוב שהדיון הוא דיון ש'עומד במקום', כלומר ה' שולח את משה ומשה לא רוצה וחוזר חלילה. אבל באמת בכל שאלה ושאלה משה רבינו קורא לה' לרדת יותר אל המציאות, ובכל שלב ושלב ה' נכנס עוד ועוד לתוך המציאות.

כי אהיה עימך

בתחילה ה' אומר למשה שעם ישראל הוא העם שלו, ואכפת לו ממנו, והוא רוצה להוציא אותם ממצרים. "ראה ראיתי את עני עמי אשר במצרים... וארד להצילו מיד מצרים".

על כך משה מגיב "מי אנוכי כי אלך אל פרעה?" ה' רוצה להציל את עם ישראל ממצרים, והוא וודאי יכול לעשות זאת בצורה הטובה ביותר. בשביל מה הוא צריך אותי, שואל משה.

על כך עונה לו ה' "כי אהיה עמך". אתה לא הולך אל פרעה לבד ואני נשאר פה, אלא אני הולך אתך. לי אכפת מעם ישראל, ואני אהיה אתך. אני שמעתי את הצעקה של בני ישראל אף על פי שהם לא התפללו אלי אלא רק נאנחו וצעקו, ואני אקח את בני ישראל להר סיני ושם הם יוכלו לעבוד אותי ולהיענות לפני שפניתי אליהם מיוזמתי, כי אכפת לי מהם. ה' אומר למשה שהוא יהיה איתו, ותמיד אכפת לה' מעם ישראל, עוד לפני שהם פונים אליו.

אהיה אשר אהיה

כעת משה אומר לה' "ואמרו לי מה שמו - מה אומר אליהם?" כלומר אני באמת רואה שאכפת לך מעם ישראל, ואני מבין שאתה תהיה איתי, אבל מה אני אומר לעם ישראל, מי זה ה' אלוקי אבותיהם שרוצה להוציא אותם מארץ מצרים?

על כך עונה ה' למשה: תגיד לעם ישראל את אותה תשובה שעניתי לך. כמו שלך עניתי "כי אהיה עמך", ותמיד תראה כמה אכפת לי מעם ישראל, כך תגיד גם לעם ישראל "אהיה אשר אהיה". אני אלקי אבותיכם, ואכפת לי מכם עוד לפני שפניתם אלי ועוד לפני שנולדתם, וכפי שהיה אכפת לי מכם עוד לפני שפניתם אלי, כך יהיה אכפת לי מכם לעולם - "זה שמי לעולם וזה זכרי לדור ודור". אני אכה את מצרים, ואוציא אתכם משם ברכוש גדול, ואני גם אביא אותם לארץ ישראל.

ואנוכי אהיה עם פיך

בעת משה אומר לה': הבנתי שאכפת לך מעם ישראל, אבל איך עם ישראל ידעו שאתה רוצה להציל אותם ולהראות את האכפתיות שלך דווקא דרכי - "כי יאמרו לא נראה אליך ה'?"

על כך אומר לו ה' לעשות את שלושת האותות, שעל ידם ה' מראה שהוא מנהיג את המציאות, והוא מנהיג אותה דווקא על ידי משה רבינו:

מטה הוא סמל לשלטון, ומטה האלקים הוא המטה שאיתו ה' מנהיג את כל המציאות. אמנם, אף על פי שה' מנהיג את על המציאות, העולם נראה כאילו הוא מתנהל מצד עצמו, וזה נראה כמו נחש, שזוחל על גחונו ולא יכול להסתכל כלפי מעלה, ולא יכול לראות שה' מהווה את המציאות. אבל על ידי שמשה רבינו אוחז בזנבו, הנחש נהפך למטה אלקים. כלומר על ידי משה רבינו ה' ינהיג את המציאות לעיני כולם.

האות הראשון מראה שה' מנהיג את כל המציאות על ידי משה רבינו, והאותות האחרים מראים זאת בפרטות: ללא שה' מנהיג את המציאות, למשה רבינו עצמו אין חיות והוא מצורע (ו"מצורע חשוב כמת"), וגם היאור, שהוא לכאורה מקור החיות של מצרים - אם ה' ירצה הוא ייהפך לדם, והוא לא יכול להיות מקור חיים מצד עצמו.

בעת משה רבינו שואל: אם באמת ה' מנהיג את כל המציאות דרכי - "לא איש דברים אנוכי".

על כך עונה לו ה' "ואנוכי אהיה עם פיך". בהתחלה ה' אמר למשה "אנוכי אהיה עמך", כלומר אתה כל הזמן תראה שאכפת לי מעם ישראל. אבל בעת הוא אומר לו יותר מזה, "אנוכי אהיה עם פיך". הדיבור מסמל הנהגה ושלטון, כפי שכתוב "באשר דבר מלך שלטון", וה' רוצה שמשה ידבר וה' ינהיג את המציאות על ידי משה ועל ידי הדיבורים שלו.

ויחר אף ה' במשה

בעת אומר משה לה', כיוון שאתה תהיה עם פי ותנהיג את המציאות דרכי - אם כן, כל אחד יכול להיות השליח להוציא את עם ישראל ממצרים, שכן אתה יכול להיות עם פיו של כל אחד ולהנהיג את המציאות דרכו.

כאן כתוב "ויחר אף ה' במשה". בעת לה' לא רק אכפת מעם ישראל, אלא כאילו הכאב של עם ישראל כואב גם לו. כמו שעם ישראל צועק, כך ה' כועס על משה, וכאילו אומר לו "נכון, אפשר על ידי מישהו אחר, אבל אמרתי לך להציל את עם ישראל, וצריך כבר לעשות זאת!" כביכול עכשיו משה רבינו הוא זה שיכול להציל, וה' הוא יחד עם עם ישראל, וצועק שיושיעו אותו כבר.

בעת ה' הוא לא רק עם פיו של משה, כלומר שהוא מנהיג את המציאות ובא אליה מלמעלה למטה, אלא הוא גם עם הפה של אהרן, שנמצא בתוך המציאות, וכואב את כאביה - "ואנוכי אהיה עם פיך ועם פיהו". וכפי שאנו אומרים ב'הושענות' "כהושעת מאמר והוצאתי אתכם, נקוב והוצאתי אתכם", "תשוב ותשיב שבות אהלי יעקב" במהרה בימינו אמן.

